

Воліков Тарас Анатолійович,

докторант кафедри криміналістики та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Кримінальні правопорушення проти власності викликають багато складнощів у процесі досудового розслідування. Зокрема, можуть виникнути проблемні питання вже на початковому етапі огляду місця події. Тому обов'язково потрібно розглянути специфіку визначеної слідчої (розшукової) дії у кримінальних провадженнях досліджуваної категорії, особливо в умовах військового часу.

Специфіка розслідування кримінальних правопорушень проти власності певним чином визначається особливостями їх учинення. Прихованість та короткочасність дій правопорушника є наслідком недостатності або відсутності корисної інформації про злочинну подію, що розслідується – в багатьох випадках невідома особа злочинця та місце учинення протиправного діяння. Складнощі у розслідуванні даної категорії кримінальних проваджень, як доречно визначає В. О. Туляков, зумовлені наступними чинниками:

- гострим дефіцитом часу, який викликаний необхідністю проведення великого обсягу роботи в стислі строки;
- складністю організації взаємодії між слідчим і працівниками інших служб, які беруть участь у розслідуванні даного кримінального правопорушення;
- небажанням свідків, а іноді й самих потерпілих (особливо у випадках завдання незначної шкоди), повідомляти працівникам поліції свої прізвища, адреси та намагання якнайскоріше залишити місце події [4, с. 6].

У той же час, огляд місця події потрібно провести максимально оперативно, що дозволить успішно визначити (спрогнозувати) напрями подальшого розслідування у кримінальному провадженні, висунути обґрунтовані версії, вести направлений пошук підозрюваних (окреслити коло «зацікавлених» осіб), визначити перелік невідкладних слідчих (розшукових) дій та необхідних оперативно-розшукових заходів.

Також досить доречно наголошує і С. П. Мітрічев, що у тих випадках, коли правопорушника оперативна група затримує на місці вчинення кримінального правопорушення, огляд місця події доцільно проводити негайно одному з працівників цієї групи. Тоді розрив у часі між затриманням злочинця й оглядом місця події скоротиться до мінімуму, а сам огляд буде своєчасним і найбільш повним. Тим більше, що проведення огляду місця події можливе і до початку кримінального провадження [3, с. 27].

Як вказує окрема група науковців (О. Ф. Кобзар, К. О. Чаплинський), успіх розслідування залежить від того, наскільки оперативно та кваліфіковано буде

проведено огляд місця події та інші невідкладні слідчі (розшукові) дії. Огляд місця події є незамінною слідчою (розшуковою) дією, оскільки інформацію, отриману при огляді, здебільшого неможливо виявити в будь-якому іншому місці, здобути шляхом проведення інших процесуальних дій. Численні дані слідчої та судової практики свідчать про те, що найменше зволікання з виконанням невідкладних дій негативно позначається на якості розслідування. Автори вказують, що обстановка на місці події може швидко змінитися, а сліди кримінального правопорушення – зникнути; злодії отримають можливість знищити сліди, які викривають їх у протиправному діянні, заховати або реалізувати викрадене, змінити місце проживання тощо. Крім того, потерпілі та свідки із часом забувають обставини вчинення протиправного діяння і не можуть пригадати на допиті важливі для справи подробиці, які раніше ними могли бути повідомлені. Тому чим меншим буде проміжок часу між отриманням повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення та проведенням невідкладних слідчих (розшукових) дій, тим повнішим і ціннішим можуть бути дані, отримані в результаті розслідування [1, с. 67].

Після прибуття на місце події уповноважена особа, як зазначав Є. І. Макаренко, має забезпечити його охорону, видалити сторонніх осіб, а потерпілого та свідків-очевидців крадіжки коротко опитати з метою орієнтування в обставинах учинення та виявлення протиправного діяння. При цьому необхідно з'ясувати: чи було замкнено приміщення і на які замикаючі пристрої; чи оснащено воно охоронною сигналізацією та чи спрацювала вона в результаті несанкціонованого проникнення крадія; хто першим виявив крадіжку; чи не змінювалася кимсь обстановка на місці крадіжки і якщо так, то ким і які зміни були внесені; що викрадено злодієм і прикмети викраденого майна; хто за припущенням заявника міг вчинити крадіжку. Якщо при опитуванні уповноважена особа одержує інформацію щодо особи правопорушника і напряму, в якому він утік, необхідно негайно організувати його переслідування за «гарячими слідами». Для цього слідчий, дізнавач чи прокурор має дати відповідне завдання оперативному уповноваженому та дільничному офіцеру поліції щодо проведення невідкладних оперативних заходів. Якщо на місце протиправного діяння прибув кінолог зі службово-розшуковим собакою, уповноважена особа має визначити можливість застосування останнього. Також автор наголошував, що ретельно оглядаючи предмети навколишнього середовища, особливо ті, місце розташування яких, за словами потерпілого, правопорушником було порушено, слідчий, дізнавач чи прокурор повинен здійснювати пошук латентної (невидимої) інформації. З цією метою варто застосувати відповідні техніко-криміналістичні засоби і методи пошуку (наприклад, лупи різної кратності, ультрафіолетовий освітлювач, порошки для виявлення невидимих слідів пальців рук, адсорбенти для забору зразків запаху злодія з предметів, яких він торкався) [2, с. 23-25].

Підсумовуючи вищенаведене, зазначимо, що при розслідуванні кримінальних правопорушень проти власності можуть виникати різноманітні слідчі ситуації. Та у будь-якому випадку на початковому етапі розслідування

необхідно проводити огляд місця події. Тому визначення його організаційних і тактичних особливостей у досліджуваній категорії кримінальних проваджень є важливим завданням на сучасному етапі становлення України, особливо в умовах військового часу.

Список використаних джерел:

1. Кобзар О. Ф., Чаплинський К. О. Методика розслідування та попередження кишенькових крадіжок : навч. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 161 с.
2. Макаренко Є. І. Розслідування злочинів проти приватної власності : навч. посібник. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2010. 106 с.
3. Митричев С. П. Общие положения методики расследования отдельных видов преступлений. *Криминалистика и судебная экспертиза*. К.: РИО МВД УССР, 1973. Вып. 10. С. 27-33.
4. Туляков В. А. Виктимология (социальные и криминологические проблемы) / Одесса: Юрид. лит., 2000. 336 с.

Бабенко Владислав Вікторович

ад'юнкт кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ЗМІНА ПОВНОВАЖЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ СУБ'ЄКТІВ ЯКИХ ВІДНЕСЕНО ДО СТОРОНИ ОБВИНУВАННЯ

Запровадження правового режиму воєнного стану внесло чимало корективів у розвиток та функціонування правової системи. Окремі норми і положення кодифікованих законів різних галузей права оновилися або були повністю трансформовані під впливом нових викликів. Кримінальне процесуальне законодавство також зазнало змін з огляду на те, що воно регламентує порядок здійснення кримінального судочинства, який передбачає найбільш суворі обмеження прав і свобод людини та громадянина. Такі обмеження найчастіше відбуваються за ініціативи сторони обвинувачення, проте на сьогодні в наукових колах досі не визначеним залишається питання щодо переліку суб'єктів, які до неї належать.

Відповідно до п. 19 ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) «...сторони кримінального провадження - з боку обвинувачення: слідчий, дізнавач, керівник органу досудового розслідування, керівник органу дізнання, прокурор, а також потерпілий, його представник та законний представник у випадках, установлених цим Кодексом...» [1]. Разом із конкретизованим визначенням суб'єктів з боку обвинувачення їх належність до сторони обвинувачення підтверджується нормами КПК України, у яких розкриваються повноваження цих суб'єктів. Так, наприклад, у п.п. 1-3 ч. 2 ст. 40 КПК України зазначається, що «слідчий уповноважений розпочинати досудове